

TACRIRUL – INSTRUMENT DE VEGHE INSTITUȚIONALĂ (1831-1859)

Virginia BLÎNDA

Abstract: This study is an incursion into the evolution of some practices of travelers' control upon their entry into Wallachia in the period 1831-1859. The mobility of people, goods and ships on Wallachia's southern frontier was closely surveilled in a time when plague epidemics were bursting and rapidly spreading. Mentioning health reasons, the authorities introduced a series of cross-border protocols for entrance in the country, including the interrogation (the "takrir" - *confession of truth orally*). Through it, the authorities attained information regarding the motivation, ethnicity, religion or reasons for travel of all those who presented themselves in the quarantines of the Danube line or were caught near them.

Life stories and information obtained from interrogations (takrirs) are today an important source of understanding the mechanisms of institutional surveillance, but also the mentality of the epoch.

Keywords: "Takrir", Danube quarantines, Wallachia, cross-border, social mobility.

Introducere

Controlul mobilității transfrontaliere la granița sudică a Valahiei a devenit o preocupare strategică a autorităților după 1830 - '31. Crearea cordonului sanitar al liniei Dunării prin organizarea sistemului de carantine a impus stabilirea unor protocoale severe de verificare a persoanelor, mărfurilor și vaselor care pluteau pe canalul navigabil al fluviului. Scopul declarat al acestor măsuri a fost de a împiedica răspândirea în țară a epidemiilor de ciumă și holeră care izbucneau frecvent la sudul Dunării. În fapt, carantinele au funcționat simultan și uneori disimulat, ca structuri medicale și politice adaptate să investigheze detaliat istoria personală a fiecărui călător. Principatele adoptau un

model care funcționase cu succes în spațiul austriac¹ unde preocuparea pentru supravegherea mobilității umane din afara propriilor granițe menținuse ridicat nivelul de alertă epidemiologică, dar și politică.

În epocă, „tacrirul” a reprezentat unul dintre instrumentele prin intermediul căruia autoritățile valahe de frontieră identifica intențiile, itinerariile, preocupările sau aflau detalii personale din viața subiecților (călători, fugari) care voiau să rămână în Principat sau să-l tranziteze. Prezent inițial sub forma unei relatări oficiale care descria sumar circumstanțele intrării în țară a călătorilor, tacrirul a căpătat structura unui document dinamic de colectare a informațiilor sociale, sanitare sau militare. Consemnarea sa în scris de către autoritățile de frontieră ale cordonului sanitar dunărean trebuie contextualizată, pe de o parte, în corelație cu funcțiile pe care le îndeplinea carantina², iar pe de altă parte, în strânsă legătură cu introducerea obligativității de a prezenta documentele de călătorie³ la intrarea în țară.

O sursă importantă de mărturii o reprezintă numeroasele file manuscrise având mențiunea „tacrir”, păstrate în dosare aflate în fondurile arhivistice ale Arhivelor Naționale ale României (ANR): Comitetul Carantinelor, Ministerul de Interne, Ministerul de Război etc. Cercetarea pe care am efectuat-o a relevat faptul că aceste instrumente erau aplicate atât călătorilor (pasageri, soldați dezertori, fugari), cât și vaselor civile sau comerciale care circulau pe Dunăre și ancorau în porturile sau schelele valahe. Cele mai multe documente de acest tip au drept subiecți „călcătorii pravilelor carantinești”, care forțau în permanență fluxul transfrontalier în căutarea unui trai decent.

În acest studiu, atenția noastră s-a concentrat pe luarea tacrirurilor acestei ultime categorii, fugarii, ale căror trasee de călătorie erau la limita semi-clandestinității sau a clandestinității, indivizi având profesii, motivații, vârste,

¹ Constantin Ardeleanu, *O croazieră de la Viena la Constantinopol. Călători, spații, imagini (1830-1860)*, București, Editura Humanitas, 2021, p. 215.

² Funcția sanitară (filtru în stoparea propagării valurilor epidemice), socială (controlul mobilității transfrontaliere și împiedicarea imigrației ilegale), economică (plata taxelor vamale și combaterea contrabandei) și politică (pentru această ultimă funcție, vezi *Călători străini despre țările române în secolul al XIX-lea*, serie nouă, t. V, București, Editura Academiei Române, 2009, p. 622).

³ În special a pașaportului, vezi art. 196 (Țara Românească), Paul Negulescu, George Alexianu (coord.), *Colecțiunea vechilor legiuri administrative. Regulamentele Organice ale Valahiei și Moldovei*, vol. I, București, Întreprinderile „Eminescu” S.A., 1944, p. 83.

gen și religii diferite. În funcție de modalitatea în care subiecții încercau să intre în țară erau identificați de către autorități ca fiind prinși, fugari, refugiați sau dezertori⁴.

Mobilitate socială și control

Începând cu *Regulamentul Organic* (1831), mobilitatea socială la granițele Valahiei a fost condiționată, printre altele, de prezentarea documentelor de călătorie, în funcție de spațiul geografic de unde veneau călătorii (pașaport sau teșcherea)⁵.

La 19 ianuarie 1833, „Buletin. Gazetă Oficială” publica un set de măsuri care clarificau detalii importante privind circulația celor care intrau / ieșeau din principat sau ajungeau în târgurile și orașele sale, sub forma unui document intitulat *Măsuri polițienești pentru înfățișarea pașaporturilor la graniță, și pentru bilețuri de voe prin orașe și târguri*⁶.

În ceea ce privește intrarea în țară, formalitățile de control la granița dunăreană a Valahiei au fost percepute ca fiind mult mai dure în comparație cu restul frontierelor țării din rațiuni de ordin medical⁷. Accesul era permis doar după parcurgerea unor etape preliminare care impuneau prezentarea documentelor de drum, interogatoriul (luarea tacrirului), examenul medical și efectuarea perioadei de carantină. Continuarea călătoriei în ținutul Valahiei, dincolo de linia cordonului sanitar, era condiționată de existența biletului de sănătate emis de autoritățile carantinești (directorul carantinei) și vizat de

⁴ În categoria „prinșilor” intrau toți aceia care încercau să se strecoare în țară „prin locuri tainice”, fără documente de călătorie, eludând astfel formalitățile sanitare obligatorii. Cf. documentelor cercetate, în clasificarea „fugari” intrau atât indivizii care se prezentau la pichete sau se lăsau deliberat descoperiți, fără documente de călătorie, cu intenția de a se restatornici în locurile lor natale, cât și „prinșii”. Dezertarea cordonașilor, din diverse motive, completează tipologia, diversitatea și categoria subiecților cărora li se luau tacrirurile.

⁵ Vezi art. 196 din „Regulament pentru Carantine”, Țara Românească (1831), *Colecțiunea vechilor legiuri administrative...*, p. 83.

⁶ „Buletin. Gazetă Oficială”, Nr. 3/1833.

⁷ Ștefan Petrescu, *Migrație și carantine în porturile dunărene: controlul documentelor de călătorie în epoca Regulamentelor Organice*, în „Studii și materiale de istorie modernă”, XXV, 2012, p. 100.

comandantul postului militar de frontieră⁸. O serie de condici înregistrau mobilitatea oamenilor, animalelor și mărfurilor care tranzitau frontiera dunăreană a principatului, inclusiv a bunurilor personale pe care călătorii le aveau asupra lor. Listele cu persoanele intrate în țară (sau ieșite) erau trimise la sfârșitul fiecărei săptămâni conducătorilor de județe, cu mențiuni privind numele și circumstanțele călătoriei⁹. La sfârșitul fiecărei luni, directorii carantinelor trimiteau Comitetului Carantinelor un rezumat („perilipsis”) al acestor liste-condici, iar o dată la șase luni originalele¹⁰ pentru a se confrunta cu varianta lor prescurtată, după care se întorceau. În 1847 numărul acestor condici care înregistrau întreaga activitate de frontieră ajungea la douăsprezece¹¹.

Fugarii valahi sosiți în carantinele dunărene fără documente de călătorie erau verificați printr-o colaborare cu autoritățile locale¹² din jurisdicția cărora

⁸ Art. 19, «Măsuri obștești pentru slujba carantinelor din Prințipurile Moldovei, și Țării Rumânești», „Supliment Estraordinar la Buletinul Oficial”, Nr. 1/1834, p. 7.

⁹ Cf. art. 4, «Măsuri polițienești...», „Buletin. Gazetă Oficială”, Nr. 3/1833, p. 30-31. În 1852, comandantul punctului de frontieră trimitea de 2 ori pe săptămână listele cu pasagerii intrați/ieșiți din țară cârmuitorului de județ, iar acesta Departamentului din Lăuntru, cf. art. 3, «Jurnalul Statului administrativ estraordinar, încheiat la 16 februarie, anul corent, și aprobat de Măria Sa Preaînălțatul nostru Domn prin ofișul cu Nr. 258, din 8 martie anul 1852», Arhivele Naționale ale României, Serviciul Arhivelor Naționale Istorice Centrale, Fond Ministerul de Război, Administrația Centrală, Secția a II-a (în continuare ANR, SANIC, MR, Adm. Centr., II), Dosar 687/1852, f. 19 (document tipărit).

¹⁰ Art. 77, «Măsuri obștești...», 1834, p. 14.

¹¹ Categoriile de condici: pentru pasagerii care veneau din Turcia [1], pentru pasagerii care ieșeau din Principat [2], pentru bunuri comerciale, monede, etc. care intrau în Valahia, cu semnătura proprietarilor [3], pentru cele care ieșeau din Valahia [4], pentru înregistrarea mărfurilor de import (pe categorii) [5], pentru cele de export [6], condică pentru directorii adjuncți în care se treceau numele pasagerilor și mărfurile destinate schimburilor în cadrul „perigavoarelor”, cu mențiunea orei [7], alte 2 condici pentru comisarii de export și import în care erau consemnate lucrurile fără indicație de carantinare [8, 9], o condică pentru căpitaniile de port pentru înregistrarea corăbiilor ce soseau în port [10], condică pentru înscrierea banilor de taxă pe 1 an, cu semnătura pasagerilor, directorului carantinei și comandantului [11] și ultima pentru înscrierea salariilor pe care le primeau funcționarii vamali și a cheltuielilor pentru întreținerea carantinelor din taxele pasagerilor [12], art. 130-140, ANR, SANIC, Fond Comitetul Carantinelor (în continuare CC), Dosar 623/1847, f. 23^{r-v}.

¹² Și uneori cu cele de la sudul și sud-estul Dunării, în funcție de informațiile descoperite în timpul interogatoriului sau a solicitărilor venite din partea autorităților otomane (mai ales în cazul fugarilor care comiseseră acte antisociale: furt, omor, datorii, etc.).

declarau că aparțin și predați ulterior, pe baza unui înscris de cheazășie, comunităților respective. Dacă în urma efectuării cercetărilor „prin luare de tacir”¹³ și a verificărilor din teren se dovedea că fugarul nu este din satul menționat, acesta urma a fi expulzat deoarece în Principat nu puteau fi primiți „oameni fără căpătâi”¹⁴. Fugarii străini, fără documente,¹⁵ nu erau acceptați să intre în țară, fiind obligați să se întoarcă în locurile de unde au venit, situații consemnate de altfel în corespondențe interinstituționale interne sau transfrontaliere. Combaterea muncii ilegale făcea ca indivizii sosiți sub diferite pretexte din Bulgaria, dar suspectați că aveau intenția „de a să băga slugi și arnăuți”¹⁶ să nu fie tolerați.

Fenomenul trecerii ilegale a frontierei părea tot mai greu de controlat spre jumătatea secolului al XIX-lea, mai ales în zonele unde distanțele dintre pichete erau mari și astfel mai greu de supravegheat (cum ar fi zona Olteniței). Unele documente menționează că trecerile se făceau, în anumite cazuri, cu ignorarea regulilor, chiar de către cei care trebuiau să le păzească. Confirmarea fenomenului forțării constante și ilegale a graniței în anumite zone creează contextul documentării de către funcționari a metodelor de pasaj: pregătirea fugii, ascunderea în stuf, existența unui cod sonor sau vizual de sunete și gesturi, „întunericimea nopții”, precum și dibăcia călăuzelor care îi treceau fluviul cu luntrele. Distanțele prea mari dintre pichetele așezate pe linia dintre două carantine diminuau eficiența măsurilor de pază și patrulare. Pentru a reduce intensitatea fenomenului, autoritățile valahe propuneau un mecanism coercitiv la nivel social: strămutarea în zone „mult cu depărtare de Dunăre”¹⁷ a celor care aveau rude la sudul Dunării, precum și celor prinși fugind sau venind pe ascuns, verificarea personalului de pază (în special a celui de noapte - caraucele), responsabilizarea satelor de graniță și aplicarea unor pedepse dure atât fugarilor, cât și membrilor comunității¹⁸.

¹³ Expresie utilizată frecvent în documentele de arhivă: ANR, SANIC, CC, Dosar 1079/1851, f. 95, 185, ș. a.

¹⁴ *Ibidem*, f. 8.

¹⁵ Cu excepția sătenilor valahi strămutați peste graniță și care își exprimă dorința de a reveni în țară, *Ibidem*, f. 114.

¹⁶ *Ibidem*, f. 117^{r-v}.

¹⁷ *Ibidem*, f. 170^v.

¹⁸ „ (...) mai cu seamă să fie răspunzător și către vecinul său la întâmplare când fuge cineva, căci e cu neputință a nu ști, văzându-i totd(e)auna întreprinderile lor, simțindu-l

În acest context, tacrirul reprezintă unul dintre instrumentele administrative care ne oferă o perspectivă diacronică asupra practicilor sociale transfrontaliere și strategiilor decidenților în perioada 1831-1859.

Tacrirul

1. Etimologie

Etimologia cuvântului provine din limba turcă și avea sensul inițial de „raport”, „expunere” sau „relatare”. La noi, termenul a fost asociat unui protocol de control al pasagerilor la intrarea în țară pe care limbajul administrativ al vremii l-a denumit succesiv „tacrir”, „jurnal”, „arătări”, „tacrir după arătările”, „taclir”, „doprosov”, „custodit” sau „interogatoriu”. Multitudinea apelativelor este un indiciu al dificultăților și problemelor lexicale rezolvate în cea mai mare parte prin împrumuturi, inclusiv în limbajul administrativ. Procesul de normare a limbii poate fi observat prin utilizarea în epocă a unor cuvinte sau sintagme cel puțin amuzante pentru zilele noastre¹⁹. În cazul tacrirului, sinonimiile identificate confirmă acest fenomen: vocabularul limbii române nu era suficient de consolidat astfel încât să utilizeze un singur termen pentru aceeași realitate administrativă. Incertitudinea lexicală nu a influențat însă calitatea sau cantitatea mărturiilor adunate în urma interogatoriilor, indiferent cum va fi fost el înregistrat ca titlu în condicile epocii.

Alcătuirea tacrirului²⁰ (1831, 1845, 1847) sau încheierea jurnalului²¹ (1834, 1847) era o etapă obligatorie prevăzută în cele mai importante

și în noaptea fugi(i), când își încarcă bagajul și și adună vitele ce neapărat să face zgomot cât de secret ar vrea să să ferească, care și cu aceasta iar mai adăoga împiedicare fugarilor.”, *Ibidem*, f. 171.

¹⁹ *Aerul apei* (pentru gaz), *munți focovărsători* (pentru vulcani), *brăul pământului* (pentru ecuator), *mergere înainte* (pentru progres), etc., Inga Druță, *Presa – vehicul al terminologiei științifice și tehnice (secolul al XIX-lea)*, „Limba română”, XXIV (2), Chișinău, 2014 p. 253, 255,

https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Presa_vehicul%20al%20terminologiei%20stiintifice%20si%20tehnice.pdf.

²⁰ Art. 196, «Colecțiunea vechilor legiuri administrative...», p. 83; *Măsuri obștești pentru regulile plutirii vaselor pe râul Dunării și pentru paza bunelor orândueli în porturile Prințapurilor*, București, Tipografia lui F. Valbaum, 1845, p. 2; art. 24, «Regulament întocmit acum carantinelor și curățenia mărfurilor», ANR, SANIC, CC, Dosar 623/1847, f. 6.

regulamente privind protecția sanitară a Principatului. Concret, acesta era consemnat în scris pe baza dialogului/interogatoriului pe care funcționarul de frontieră îl avea cu „pasagerii”: uneori, documentele precizează că tacrirul era luat în prezența martorilor²², aceasta nefiind o condiție obligatorie pentru autenticitatea înscrisului.

Denumirile asociate procedurii privind consemnarea tacrirului pot fi întâlnite în documentele tipărite ale epocii regulamentare, dar mai ales în dosarele manuscrise din fondurile arhivistice care descriu în detaliu cazuistica administrativă. Respectând un criteriu cronologic, termenul „tacrir”, cu sensul de interogatoriu, apare cel mai frecvent în sursele imprimare sau manuscrise începând cu măsurile privind protecția sanitară a principatului (1831, 1834, 1845, 1847) până în anii '50 ai secolului al XIX-lea.

În perioada 1831-1859, terminologia a avut o evoluție dinamică prin utilizarea unor denumiri diferite și uneori simultane („tacrir după arătările lor”²³) pentru același tip de verificare la care erau supuse toate persoanele care intrau în țară. În cadrul surselor cercetate, unele dintre acestea apar în documente imprimate („tacrir”, „jurnal”, „custodit”), altele doar în format manuscris („arătări”, „doprosov”, „interogatoriu”). Primele aparțin unei arii descriptive a procedurii pe care trebuiau să o urmeze funcționarii, pe când cele din a doua categorie restituie poveștile de viață ale unor oameni fugiți în lume sub presiunea vremurilor. Informațiile pe care atât fugarii, cât și călătorii străini erau obligați să le ofere autorităților constituie astăzi o proiecție temporală a comportamentelor umane condiționate de reguli noi care au modificat ritmurile cotidiene ale vieții de atunci. După 1831, frecvența utilizării termenului „tacrir” surclasează orice alte variante lexicale intermediare, el fiind prezent atât în documentele imprimate, cât și în cele manuscrise.

Tacrirurile din anii 1830 au o formă preponderent descriptivă și includ informații privind parcursul itinerant al celor care soseau la frontiera dunăreană a Valahiei. Dimensiunea lor este variabilă, oscilând de la câteva rânduri la o pagină, ceea ce sugerează existența unor practici incipiente și adaptative de la o

²¹ Art. 10, «Măsuri obștești ...», 1834, p. 6; art. 10 (...să va închea jurnal de mărturie...) și art. 17 (...prin încheare de jurnal...), «Regulament întocmit acum carantinelor...», 623/1847, f. 4, 5.

²² ANR, SANIC, MR, Adm. Centr., I, Dosar 1165/1859, f. 58^v.

²³ Idem, CC, Dosar 2583/1833, f. 5 (*tacrir de arătările*), f. 24 (*tacrir după arătările*), ș.a.

carantină la alta. Individuale sau colective, sumare sau detaliate, tacrirurile contribuiau la identificarea intențiilor și motivației celor care doreau să intre în țară, devenind astfel unul din instrumentele de validare²⁴ a trecerii frontierei.

Sintagma „tacrir după arătările”²⁵ succede termenul „tacrir” și poate fi interpretată ca o încercare de a adapta denumirea procedurii la conținutul său propriu-zis, utilizând un cuvânt („arătările”) mult mai apropiat de lexicul limbii române. Sinonimia cu „declarație”, „expunere”, „cele spuse” pare astăzi mult mai compatibilă în raport cu termenul „tacrir”, făcând astfel o distincție semantică față de sensul său juridic²⁶. În documentele epocii, regăsim file manuscrise cu titluri precum „arătări”²⁷ (un abstract verbal) sau „tacrir după arătări” care dincolo de simple formule administrative redau în fapt conținutul aceluiași protocol de înregistrare a mărturiilor celor interogați.

„Doprosov” este un alt termen utilizat în epocă pentru a desemna aceeași realitate: derivat dintr-un rusism învechit, „dopros” – cu sensul de „anchetă”, „interogatoriu”²⁸ –, el este folosit mai ales în Moldova. Interogatoriul și corespondența căruia îi este asociat apar într-un dosar din Fondul Ministerului de Război de la Arhivele Naționale ale României²⁹, privind cercetarea unui moldovean (1851), „călcător (al) linii sanitare”, care în trecerea sa din Turcia (Hârșova) spre Moldova (Gura Siretului) tranzitează o porțiune din pământul Valahiei. În doprosul/tacrirul său, contravenientul Tudor Buzea descrie cu amănunte contextul plecării sale în Dobrogea, motivele fugii din „țara turcească”, locurile prin care a trecut, metodele de a se face nevăzut de paznici, precum și nivelul de interacțiune cu alți oameni întâlniți accidental. Fugarul este prins în perimetrul unei velnițe din apropierea pichetului Gura Siretului de către un comisar „cu oameni(i) Ocârmuiri(i)” și „dus puțin la poliție și de acolo de-a

²⁴ Reamintim că accesul în țară al unui călător, după 1831, era condiționat de existența documentelor de călătorie, informațiile obținute în urma interogatoriului, rezultatul examenului medical, efectuarea perioadei de carantină și eliberarea biletului de sănătate.

²⁵ ANR, SANIC, CC, Dosar 2583/1833, f. 24, 26.

²⁶ *Vezi Condica lui Alexandru Constantin Moruzi Vv. De anaforale criminalicești, cu întăriri, tacriruri, jelbi, 1794-1796.*

²⁷ ANR, SANIC, Ministrul de Interne: Div. Rural-Comunală (în continuare MI: Diviz. R-C), Dosar 24/1849, f. 69; MR, Adm. Centr., II, Dosar 631/1851, f. 46.

²⁸ *A doprosui = a supune pe cineva unui interogatoriu, DLR, t. I, serie nouă, partea a 6-a, D, București, Editura Academiei Române, 2009, p. 1354-1355.*

²⁹ ANR, SANIC, MR, Adm. Centr., II, Dosar 625/1851, f. 152-155, 161.

dreptul la Carantină”³⁰. Redactat într-un format tabelar (întrebări / răspunsuri) documentul are ca titlu ambele terminologii - *Doprosov/Tacrir* – fiind elaborat ca rezultat al unor încercări de cooperare între autoritățile valahe și moldovene, conform procedurilor vremii pentru fugarii originari din teritorii aflate sub jurisdicții diferite. O comisie de anchetă mixtă formată din reprezentanți ai punctelor de frontieră Brăila și Galați, „rânduită pentru cercetarea trecerii prin taină (a) acestui”³¹ fugar reconstituie toate detaliile traseului pe care-l parcursese Tudor Buzea făcând deseori trimitere la tacrirul/doprosovul (cu alte variante manuscrise de „doproz”, „dopros”) care i s-a luat. Evenimentul a dus la redactarea mai multor documente a căror succesiune insistă asupra faptului că directorul carantinei Galați a refuzat să facă parte din comisia de anchetă, invocând că „n’ar fi având poruncă pă persoana Dumisale, din care pricină am fost siliți a o săvârși numai de trei, care se vede suptscăliți(i) în pomenitul act.”³²

Prin urmare, terminologia dublă „doprosov/tacrir” apare în documentele care fac obiectul unei cercetări comune între autoritățile moldo-valahe în situația tranzitării clandestine a teritoriului de către fugarii aparținând unuia dintre cele două principate. Menționăm faptul că în acest stadiu al cercetării nu avem suficiente indicii cu privire la frecvența și cantitatea unor documente de acest gen în Valahia sau a perioadei în care dubletul lexical amintit a fost utilizat în corespondența administrativă.

„Custodit” este un alt termen sub care se derulează aceleași practici de control, aplicat de această dată vaselor și echipajelor aflate la bord care ajungeau în porturile și schelele dunărene ale Valahiei. Un latinism învechit astăzi, sensul său era acela de „pază”, „supraveghere”³³, „veghe” sau de „a lua în custodie” ceva/pe cineva. În dosarele de arhivă studiate am găsit acest formular doar în format imprimat, datat 1855³⁴, el fiind folosit drept model în

³⁰ Este vorba despre carantina Galați, *Ibidem*, f. 161.

³¹ *Ibidem*, f. 152.

³² *Ibidem*: Raportul *Împlinatorului de Inspector al Cordonului linii Dunării* către Șeful Oștirii Române (f. 152), jurnalul încheiat de către „orânduții comisari” de anchetă la 23 mai 1851, în Galați (f. 153) și corespondența către Secretariatul Statului din 1 iunie 1851 căruia i se trimit în original jurnalul și tacrirul (f. 155). Tacrirul se află la filele 154^{r-v}, 161.

³³ *DLR*, t. I, partea a 2-a, C, București, Tipografia ziarului „Universul”, 1940, p. 1044.

³⁴ ANR, SANIC, MI: Diviz. R-C, Dosar 29/1855, f. 56^{r-v}.

toate punctele de frontieră cu trafic maritim pentru uzanțele administrative cotidiene. În principalele regulamente ale epocii privind măsurile de sănătate aplicate pe cordonul liniei Dunării pentru vasele plutitoare, termenii alternativi folosiți sunt cei de „tacrir”³⁵ (1831, 1845, 1847), „mărturii”³⁶ (1834) sau „jurnal”³⁷ (1834).

În sfârșit, „interogatoriul” este cea de a șasea opțiune lingvistică sub care am întâlnit menționat procesul de verificare a persoanelor către 1859: în sursele arhivistice cercetate subiecții sunt soldați dezertori³⁸ aparținând mai multor arme (artilerie, pompieri, etc.). Termenul, care s-a păstrat până astăzi, a circulat în paralel cu antecesorii săi „tacrir”³⁹ și „arătări”⁴⁰. Cele mai multe interogatorii de acest tip se află în Fondul Ministerului de Război⁴¹ și au drept obiect fenomenul dezertării. Acesta înregistrase o frecvență mare și în anii războiului Crimeii, iar „cercetările” pentru acea perioadă purtau mențiunea „tacrir”⁴². Motivele acestor comportamente sancționabile aveau justificări personale diferite: îndeplinirea unor sarcini incompatibile cu preferințele

³⁵ Art. 202, «Regulament pentru Carantine», Țara Românească (1831), *op. cit.*, p. 84; art. 2/Secsia I din *Măsuri obștești pentru regulile plutirei vaselor...*, 1845, p. 2; art. 24 din proiectul de *Regulament întocmit acum carantinelor...*, ANR, SANIC, CC, 623/1847, f. 6^v. *Dispoziții(le) pentru ușurarea măsurilor de paza sănătății ce astăzi se urmează pe la Carantinele acestui Prințipat* din „Suplement la Buletinul Ofițial” (Țara Românească, Nr. 32/1851) nu conțin detalii explicite privind tacrirul; el va continua să fie însă utilizat și în anii următori ca instrument de veghe instituțională așa cum o demonstrează numeroasele documente manuscrise de la ANR.

³⁶ *Măsuri obștești...*, 1834, p. 8.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ ANR, SANIC, MR, Adm. Centr., I, Dosar 1165/1859, f. 38 (*Interogatoriul lui...*), f. 217, 392 (*Interogatoriul prinsului dezertor soldat...*), f. 346 (*Interogatoriul soldatului dezertor ...*), f. 392 (*Interogatoriul prinsului dezertor...*).

³⁹ *Ibidem*, f. 58, (*Tacriru lui... ce a dezertat...*), f. 109, 292 (*Tacriru soldatului din bateria artileriei...*), f. 319 (*Tacriru prinsului din fugă soldat...*), f. 110 (*Tacriru ce s-au luat lui ... soldatul dezertat...*).

⁴⁰ *Ibidem*, f. 64 (*Tacrir de arătărilor fugarului soldat...*).

⁴¹ *Ibidem*, Dosar 1165/1859.

⁴² Vezi numeroasele tacriruri sub denumiri precum *Tacrirul soldatului din polcul* (f. 21, 22), în ANR, SANIC, MR, Adm. Centr., I, Dosar 897/1854 sau *Tacrirul prinsului soldat fugar...* (f. 28, 229, 411), *Tacrirul soldatului fugar din...* (f. 30), *Tacriru soldatului prins fugar...* (f. 56, 62, 235), *Tacrir de arătărilor lui...soldatul...* (f. 83), *Tacriru soldatului...* (f. 185), *Tacrirul prinsului din fugă soldat...* (f. 133, 135, 144, 156, 232, 408), *Tacrirul luat de ... soldatului...*, (f. 213, 505), etc., în ANR, SANIC, MR, Adm. Centr., I, Dosar 898/1854.

subiecților („pricina fugii mele este că-mi este urâtă slujba”⁴³), perioada mare de timp pentru îndeplinirea serviciului militar, dorul de familie⁴⁴, impulsuri emoționale regretabile („n-am fost îndemnat de nimeni, am fugit din prostia mea”⁴⁵), starea precară de sănătate⁴⁶, etc. Interogatoriile „prinșilor soldați” reconstituiau contextul înrolării (an, polc⁴⁷, roată⁴⁸, durata serviciului militar), trasee de deplasare, detalii privind muniția cu care fugiseră, motivele dezertării și eventualii complici.

2. Structura tacrirului

Consemnarea (luarea) în scris a tacrirului sau a jurnalului a fost o procedură standard care solicita călătorului „să arate toate pentru câte să va întreba”⁴⁹, aspect ce poate fi observat și în maniera de redactare a documentelor de la începutul anilor '30 ai secolului al XIX-lea. Inițial, ele au fost alcătuite sub forma unor rezumate oficiale privind intenția de a intra în țară a unui eșantion social foarte divers, fiind secvențiate în tacriruri individuale sau colective. Tacrirurile din a doua categorie erau luate, în general, membrilor aceleiași familii sau unor grupuri sociale fără grad de rudenie care indicau motivații, experiențe și repere cronologice similare privind trecerea graniței. Pentru această perioadă (în special anii 1832, 1833) numărul tacrirurilor colective întâlnite în dosarele studiate este mai mare în comparație cu varianta lor individuală.

Trecerea către structura tabelară a acestui tip de document este menționată în *măsurile* pentru plutirea vaselor din 1845, care vorbeau despre tipărirea unor formulare cu întrebări precise și loc liber pentru răspunsuri ce urmau a fi trimise tuturor carantinelor. Astfel de exemplare tipărite erau completate demonstrativ pentru a servi funcționarilor drept model, însă practica administrativă a dezvoltat de-a lungul anilor formatul scris.

În perioada 1831-1859, conținutul său a evoluat de la un simplu proces-verbal, redactat impersonal și uneori în grabă, incluzând informații individuale

⁴³ *Ibidem*, f. 30.

⁴⁴ ANR, SANIC, MR, Adm. Centr., I, Dosar 1165/1859, f. 109.

⁴⁵ *Ibidem*, f. 113.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 292.

⁴⁷ Regiment.

⁴⁸ Companie de soldați.

⁴⁹ Art. 196, «Regulament pentru Carantine», Țara Românească (1831), *op. cit.*, p. 83.

sau colective, către un document elaborat, cu întrebări clare care facilitau funcționarului procesul de înregistrare a tuturor detaliilor obținute. Acestea puteau fi comasate în funcție de importanța informației sau a numărului de persoane/ fugari care urmau a fi interogați. În dosarele cercetate am întâlnit taciruri cu 7 întrebări, altele cu 20 sau multe, dar conținutul lor vizează același timp de informație: date de identificare (nume, prenume), religie, etnie, stare civilă, motivele plecării/înțoarcerii, traseele migrației, observații sanitare sau militare privind locurile pe unde a trecut.

În alte situații - izolate ca frecvență -, intenția funcționarului de a obține cât mai multe informații făcea ca ponderea întrebărilor prin detaliile solicitate să fie mai mare decât aceea a amănuntelor furnizate de răspunsurile celui interogat.

Tacirul era luat tuturor persoanelor care intrau în țară, acestea fiind poftite „a da mărturie asupra stări(i) sănătăți(i) locului de unde au plecat sau a locului pe unde au umblat, cum și asupra veri căreia (oricărei, n.m.) întâmplări de boale în care s-ar fi primejduit”⁵⁰.

Instrucțiunile carantinești din 1834 precizează că mărturia obținută trebuia întărită ori cu cinstea, ori cu jurământ în funcție de poziția morală și socială a celor interogați⁵¹. Din tacirurile cercetate până acum reiese că această confirmare era solicitată fugarilor, oameni de condiție modestă, aflați în zona marginală a ierarhiei sociale. Jurământul și invocarea fricii lui Dumnezeu încheiau etapa preliminară a protocolului de trecere a frontierei în prezența „directorului celui mare” al carantinei sau a directorului adjunct⁵². Consemnarea tacirului era urmată de inspecția vizuală a corpului și intrarea în perioada de izolare sanitară, care varia ca număr de zile în funcție de evoluția valurilor epidemice din provinciile europene ale Imperiului otoman.

În 1847, 1849 constatăm prezența ambelor forme de redactare a tacirului – clasic și tabelar / individual sau colectiv – ceea ce indică existența unei perioade de tranziție de la o formă la alta, fără a afecta însă detaliile de conținut ale documentului⁵³. Structura tabelară a tacirului se menține și după Unirea principatelor, având uneori ca titlu alternativ cuvântul „interogatoriu”.

⁵⁰ Art. 9, «Măsuri obștești....», 1834, p. 6.

⁵¹ *Ibidem*.

⁵² Art. 10, *Ibidem*.

⁵³ Vezi ANR, SANIC, MI: Div. R-C, Dosar 47/1847, f. 2, 8 (taciruri în format tabelar, individuale), f. 37 (tacir clasic, luat unei femei). Cele mai multe taciruri din acest dosar sunt în format tabelar. Dosar 24/1849, f. 5 (tacir clasic, colectiv luat unor

Măsurile carantinești din 1834, *măsurile obștești* pentru navigația vaselor pe Dunăre din 1845⁵⁴ și proiectul de regulament din 1847 detaliază structura unui formular similar pentru verificarea vapoarelor sosite în port a cărui denumire oscila între „jurnal” (1834) și „tacrir” (1845, 1847). Întrebările trebuiau adresate „de la o distanță cuviincioasă” căpitanului și făceau referire la numele corabiei, numele patronului, locul de unde au plecat, starea sănătății oamenilor de la bord, dacă în timpul călătoriei a murit cineva de vreo boală molipsitoare, locurile unde au poposit, starea de sănătate în locurile pe unde au trecut⁵⁵. Exemplare „tipărite de aceste întrebări cu locuri deschise pentru înscrierea răspunsurilor”⁵⁶ urmau a fi trimise direcțiilor de carantine și punctelor de trecere a frontierei drept model. În dosarele cercetate nu am găsit astfel de imprimare, ci doar tacriruri manuscrise, în format clasic sau tabelar. În schimb, pentru anul 1855, am identificat un formular tipizat sub denumirea de „custodit”⁵⁷, având aceeași structură ca și precursorul său „tacrirul”, în format tabelar. Prin urmare, instrumentul administrativ de supraveghere și verificare a vaselor comerciale a fost denumit inițial „tacrir” sau „jurnal”, iar spre 1855 „custodit”, dar nu cunoaștem încă circumstanțele acestei schimbări lexicale. În mod cert, obiectivul era același, iar informațiile pe care trebuiau să le colecteze, identice. Formularul este inclus într-un dosar aflat în Fondul Ministerului de Interne de la ANR, intitulat *Pentru regulile ce urmează a se păzi pe viitor la portul Brăili; precum și la celelalte din Prințipat (10 mai 1855)*⁵⁸. Noile reguli –

marinari – Ion Carpu și George Emanoil - care transportau cereale pe Dunăre și naufragiaseră pe malul drept al Dunării). În acest ultim dosar există și tacriruri în noul format, tabelar, f. 27.

⁵⁴ *Măsuri obștești pentru regulile plutirii vaselor...*, p. 2. Documentul este tipărit trilingv, pe 3 coloane, în limbile română, greacă și italiană; consulatele urmau a primi câte un exemplar cu scopul de a informa căpitanii corăbiilor aflate sub protecția lor despre regulile ce trebuiau respectate. Alte exemplare erau destinate informării autorităților carantinești prin afișarea câte unui exemplar la căpitania fiecărui port, la „locurile de importare și exportare, și la cancelăriile carantinilor, spre a fi apurarea în vederea căpitanilor de corăbii”. *Ibidem*, p. 34.

⁵⁵ Art. 23, «Măsurile obștești...», 1834, p. 8; art. 2, «Măsurile obștești pentru regulile plutirii vaselor...», 1845, p. 1-2; art. 24, «Regulament întocmit acum carantinilor...», ANR, SANIC, CC, 623/1847, f. 6.

⁵⁶ Art. 2, «Măsurile obștești pentru regulile plutirii vaselor...», p. 2; art. 24, «Regulament întocmit acum carantinilor...», ANR, SANIC, CC, 623/1847, f. 6.

⁵⁷ ANR, SANIC, MI: Div. R-C, Dosar 29/1855, f. 56^{r-v}.

⁵⁸ *Ibidem*, f. 1.

„măsuri pentru regulile”⁵⁹- urmau a fi înmânate tuturor căpitanilor corăbiilor sosite în port, pe suport imprimat, „supt dare de iscălitură de priimire și urmare”⁶⁰.

Custodit

pentru corabia sosită în port la 1855

Întrebare

Răspuns

1-iu. Cum se numește corabia, ce pandieră are, și cum se numește stăpânul ei.

2-lea. Ce dată are Patenta corăbiei, din ce zi este scrisă, și sub ce No.

3-lea. Ce documenturi are corabia, din ce zi este scrisă.

4-lea. Cum este numele căpitanului, de ce națiune, și de unde este lăcuiitor.

5-lea. Câți marinari are corabia, sănt toți sănătoși, a murit vreunul din ei în călătorie, și când.

6-lea. De unde vine corabia, câte zile a făcut pe drum, ați avut vreo comunicație cu locuitorii, și s-a întâmplat vreo pagubă.

7-lea. Ținuta-i corabia la vreun loc de observație carantinească.

⁵⁹ Vezi *Comitetul Sanitar. Măsuri pentru regulile ce au a să păzi de către corăbiile ce sosesc și poposesc în portul Brăilii, Ibidem*, f. 25^{r-v}-26 (16 articole, format manuscris), reluate de o altă mână la f. 53^{r-v}, 60.

⁶⁰ Art. 2, *Ibidem*, f. 25, 53.

8-lea. Corabia aceasta are vreun fel de încărcătură, marfă, sau pasageri, și de are marfă, are adevărință, și d-aveți savură în corabie, că sânteți volnici, a arunca altundeva, decât numai pe cheu.

9-lea. Corabia aceasta pentru ce a venit în port, și către cine este recomandată.

10-lea. De câți ani este corabia, câte tone-late rădică, și câte picere intră în apă încărcată.

11-lea. Cum este numele marinerilor, are Căpitanul bani, și-n ce monedă.

12-lea. Ce arme are corabia, și că nu este slobod a slobozi pușcă noaptea-n port, căci slobozind vei plăti ștraf cincii colonați?

13-lea. Ce provizioane are corabia, pentru câte zile poate s-ajungă, și d-aveți băuturi spirtoase în corabie, nu sânteți volnici a vinde în port?

14-lea. Pentru toate acestea câte v-am întrebat, sănt adevărate? Poți priimi jurământ, și le întărești cu iscălitura-ți?

- Pentru toate aceste câte v-am arătat că sănt adevărate? Pot priimi jurământ și le-ntăresc cu a mea iscălitură-mi.

Custodit (model imprimat)

ANR, SANIC, Fond Ministerul de Interne: Diviziunea Rural-Comunală,
Dosar 29/1855, f. 56^v

Din punct de vedere grafic, formularul indica prin spațiul extins rezervat întrebării cu numărul 11 necesitatea de a solicita și înscrie informații detaliate cu privire la identitatea membrilor echipajului, resursele financiare ale căpitanului și tipul de monedă în care se aflau. În tacirurile manuscrise luate celor care intrau în Valahia, ponderea răspunsurilor pentru întrebările poziționate median variază în funcție de calitatea și cantitatea informației pe care cel chestionat era dispus sau constrâns să o ofere.

În practică, numărul întrebărilor putea oscila în raport cu maniera în care funcționarul opta să le adreseze și să le transcrie: fie sub forma unor interogări multiple prezente în cadrul aceluiași item, ca în formularul de mai sus, fie sub forma unor întrebări individuale, ceea ce făcea ca numărul lor să fie mai mare. Indiferent de varianta utilizată, dialogul dezvolta aceleași etape de culegere a informațiilor.

3. *Povești de viață*

Pentru cititorul de astăzi, poveștile de viață ale unor personaje din acele vremuri par incredibile prin dimensiunea geografică pe care o acoperă sau prin impactul emoțional pe care aceste experiențe bănuim că le-ar fi avut asupra lor. La 1832, la un punct de frontieră dunărean (Bechet) un fugar își lăsa transcrisă povestea vieții pe hârtia unui birou de carantină: prins de către turcii manafi (sau cârjalii - rebeli turci) în timpul incursiunilor lor la nordul Dunării, personajul nostru pare să fi ajuns inclusiv în America (funcționarul nu insistă pe această pistă), iar la sudul Dunării fusese turcit, slujise la un pașă și după 17 ani de la momentul răpirii dorea să-și recapete religia și să se stabilească în locul său natal⁶¹.

O altă poveste narează experiența unor supuși valahi, Ion Ursu și Firu sin Ion „ot satul Livezu din Sud Dolj” care trecuseră legal în Turcia în scopuri comerciale („cu cai neguțătorești”⁶²), „având biletul oblăduiri(i) Țări(i) Rumânești cu N° 860 . La întoarcere cei doi au încercat să evite carantina din motive financiare⁶³, biletul de ieșire nefiindu-le suficient pentru a-i exonera de

⁶¹ Vezi tacirul, raportul și corespondențele atașate, ANR, SANIC, CC, 2487/1832, f. 1-5. Tacirul este unul colectiv, subiecții - doi bărbați - având contexte similare de întoarcere spre țară.

⁶² ANR, SANIC, CC, Dosar 2583/1833, f. 19.

⁶³ Absența resurselor financiare; șederea în carantină se plătea, costurile acoperind hrana, hainele și serviciile gardianului.

efectuarea formalităților sanitare obligatorii. Tacrirul este colectiv, bărbații fiind protagoniștii aceleiași întâmplări; redactată succint, povestea lor este legată strict de intenția de a intra ilegal, fără nici o altă incursiune în trecutul personal al personajelor. Tacrirurile din anii următori vor urmări cu mai multă atenție astfel de informații. Având aspectul și structura unui proces-verbal, tacrirul amintit este precedat de un raport al Carantinei Calafat către Comitetul Carantinelor⁶⁴ în care Ion Ursu și companionul său erau menționați ca fiind „călcători de pravile carantinești”. Răspunsul Comitetului⁶⁵ către Carantina Calafat era ferm: cei doi urmau a fi supuși la efectuarea unui termen dublu de izolare sanitară, preluați ulterior de Cărmuirea județului și statorniciți pe chezășie în locul lor natal.

Subiectul apostaziei era frecvent invocat în mărturiile celor chestionați în carantinele cordonului sanitar dunărean, fiind un mecanism justificativ al fugarilor prin care aceștia obțineau mai ușor clemența autorităților și acceptul de a intra în țară. Un bucureștean de 39 de ani, Costache Trepteanu din mahalaua Cișmelei, ajuns „după vreme” în Turcia, descrie pe scurt itinerariul călătoriei sale prin Europa de est și sud-est în tacrirul care i se ia la 27 septembrie 1851⁶⁶. Slugă fiind⁶⁷ în casele unor boieri înstăriți (șeful poliției capitalei; beizadeaua Costache Moruzzi, etc.) pleacă în Rusia (la Sankt Petersburg) cu „calabalâcul” unui ofițer superior rus pe care-l slujise și la București. Tumultul diverselor evenimente militare îl poartă la granița confruntărilor dintre ruși, unguri, turci (fără explicații foarte clare), ajunge în Banat ca rob (al ungarilor) și trece cu armata turcă (care-i învinge pe unguri) în unul din satele turcești de la sudul Dunării. Convertirea sa la islamism era singurul argument invocat în decizia de a reveni în țară ca fugar; astfel, Costache Trepteanu reușea să ajungă la carantina Călărași cu ajutorul unui lipovean pe care îl plătise cu 60 lei ca să-l treacă Dunărea și să-l lase în dreptul unui pichet de unde va fi fost preluat de către santinela de noapte⁶⁸.

Fuga sau „călătoria” sunt elementele comune ale majorității indivizilor care devin subiecții tacrirurilor pe care le-am analizat. Uneori, vârsta este doar

⁶⁴ ANR, SANIC, CC, Dosar 2583/1833, f. 18.

⁶⁵ *Ibidem*, f. 20.

⁶⁶ *Idem*, Dosar 1079/1851, f.178-179.

⁶⁷ *M-am hrănit cu slugăria fiind ferar pã la mai mulți boeri din București, Ibidem*, f. 178.

⁶⁸ *Ibidem*, f. 178^v.

un simplu număr pierdut în timp, a cărui aproximare este redată cu o marjă generoasă în succesiunea obligatorie a întrebărilor. Permanența mobilității este asumată ca statut personal având dimensiunea unui «alter ego». Astfel, Radu Mărgărit, moldovean, inclus de către autoritățile din Brăila în categoria „prins”⁶⁹, declară în tacirul care i se ia că este „călător de mic”, cu o vârstă de „50 sau 60 ani”⁷⁰.

Atitudinile de ocolire a protocolului de consemnare a tacirului s-au manifestat fie prin tentative de treceri tainice (uneori descoperite în cazuri de recidivă) a graniței, fie prin refuzul direct al consemnării acestuia. În vara anului 1852, căpitanul unei corăbii otomane – Ahmet Dervișul – sosite în portul Brăila, se opunea îndeplinirii legiuitorilor formalități: cercetarea prin tacir, prezentarea documentelor vasului și plata staționării în apele teritoriale ale Valahiei⁷¹. Incidentul a fost reclamat autorităților otomane de la sudul Dunării în vederea luării măsurilor necesare (sancțiuni).

Documentele epocii înregistrează și alte forme comportamentale (intenționate/neintenționate) de încălcare a protoalelor de trecere a frontierei, în general, și a formalităților sanitare, în special.

Trecerea clandestină sau accidentală a frontierei se făcea în ambele sensuri: din Valahia spre Turcia Europeană (Bulgaria, Dobrogea) și invers. Decizia de a pleca „dincolo”, dictată de motive diverse, era planificată sau spontană.

Trecerile planificate erau organizate din timp, fugarii făcând cercetări asupra locurilor mai puțin expuse (precum bălțile, ostroavele Dunării), momentelor zilei (noaptea, după miezul nopții), succesiunii anotimpurilor (Dunărea înghețată putea fi o bună cale de tranzitare a frontierei fluviale).

În cazul trecerilor spontane, decizia era luată, în cele mai multe cazuri, sub impulsul influenței grupurilor sociale din proximitatea individului, care se vedea pus în fața unor proiecții emoționale dificil de suportat sau gestionat. Adolescenții erau adesea convingși să se alăture grupurilor de fugari care implicau mai mulți membri ai familiei restrânse sau extinse. Într-un tacir din anul 1851, un tânăr de 16 ani – Anghel Stoian, „flăcău sârb din satul Chisilet Sârbi” – mărturisește în tacirul care i s-a luat de către autorități că nu s-a gândit niciodată să fugă „dincolo, decât duminică pe seară, după ce m-am întors de (la)

⁶⁹ *Ibidem*, f. 111.

⁷⁰ *Ibidem*, f. 113.

⁷¹ Idem, MR. Adm. Centr., II, Dosar 693/1852, f. 93.

horă. M-am pomenit cu mama că-mi zice să fugim în Turchia și-npotrivindu-mă, me-au zis că «ce o să mă fac rămânând singur»? Apoi, coprinzându-mă dorul de dânsa, am făcut cum me-a zis ea⁷².

Alteritatea a fost o experiență greu de gestionat de către indivizii sau grupurile care alegeau să-și părăsească locurile natale în căutarea unui trai mai bun. Dificultățile vieții, constrângerile profesionale și economice, deziluziile, discrepanțele între orizontul așteptărilor și experiențele trăite „dincolo” îi determinau de cele mai multe ori pe protagoniștii acestor încercări să se întoarcă.

În perioada 1831-1859, tacrirul devine un instrument de supraveghere instituțională folosit pentru identificarea traseelor mobilității sociale, a cauzelor frecventelor treceri clandestine sau semi-clandestine, a etniei, religiei, stării de sănătate sau de colectare a unor informații militare. Călătorii străini ajunși în carantinele dunărene amintesc și ei despre existența acestor practici de verificare a cărei rigiditate era de cele mai multe ori contestată:

„În dimineața de după sosirea mea în carantină, la ușa celulei a apărut un ofițer de poliție cu un catastif sub braț, urmat de un bărbat cu o călimară uriașă de lemn, în care se afla un toc mare și rudimentar. «Cum te cheamă?» a întrebat ofițerul, deschizând catastiful. Îi dădusem numele în seara de dinainte, dar părea să creadă c-ar fi putut suferi unele modificări în timpul nopții. În fiecare dimineață cât am rămas în carantină mi-a pus aceeași întrebare, de parcă numele meu ar fi avut viață proprie și s-ar fi supus unei cu totul alte legi sanitare. I-am spus vârsta și locul nașterii. «Ești căsătorit?», a întrebat ofițerul. Am răspuns ca nu. «Atunci, a continuat de parcă era o consecință a răspunsului meu, câte cămăși ai?» Apoi mi-a verificat toate articolele din garderobă, mi-a numărat banii, s-a uitat prin hârtiile de pe biroul meu și, în fine, m-a întrebat de ce merg la București și ce prieteni am acolo⁷³.

Regulamentele epocii privind protocoalele de verificare și înregistrare a persoanelor care intrau în Principat menționau ca etapă complementară redactării tacrirului atașarea unei liste în care erau trecute toate bunurile

⁷² Idem, Dosar 625/1851, f. 115.

⁷³ Experiența irlandezului Patrick O'Brien în carantina Brăila: Patrick O'Brien, *Jurnalul unei călătorii în Principatele Dunărene în toamna și iarna anului 1853*, București, Editura Humanitas, 2016, p. 31-32.

(declarate) pasagerului / fugarului. Încercarea de a ascunde mărfuri sau alte obiecte personale era aspru sancționată dacă acestea ar fi fost descoperite la încheierea perioadei obligatorii de carantină. De exemplu, introducerea unor mărfuri nedeclarate era apreciată drept un act de contrabandă și pedepsită conform regulamentelor epocii: bunurile erau confiscate, iar cel culpabil își primea osânda cuvenită (ocnă pe viață/1831/ sau pe termen limitat/1852) și era obligat să refacă perioada de carantină. Sancțiunile erau aplicate atât celui care ar fi reușit să introducă pe ascuns diverse obiecte în zona carantinei, cât și funcționarilor vamali care din neglijență sau intenție ar fi permis o astfel de breșă în sistemul de securitate a cordonului sanitar.

Revenind la listele de bunuri, din dosarele cercetate am constatat că nu întotdeauna ele însoțeau tacirul. În cazul bunurilor rămase în ținuturile din care plecase fugarul, acestea erau trecute uneori în partea finală a tacirului. La jumătatea secolului al XIX-lea anumite interogatorii includeau mențiuni de acest gen chiar în structura tabelară a documentului (efectele personale erau enumerate de obicei în liste separate.). Fluxul ridicat de oameni ar fi putut contribui la adaptarea structurii finale a tacirului prin integrarea acestor liste (ca în anii 1830), mai ales în cazul pasagerilor care nu aveau averi sau bunuri în exces.

În alte liste avem repertoriate biblioteci întregi, tipuri de monede, arme sau scrisori ce urmau a fi introduse în țară, legal, de către pasageri. Toate aceste bunuri sau obiecte erau inventariate, verificate și decontaminate conform măsurilor carantinești în vigoare. Până în prezent, în cazul acestor categorii de bunuri nu am găsit un tacir atașat, ci doar rapoarte ale autorităților vamale care consemnau într-o formă concentrată toate informațiile pe care le-ar fi conținut interogatoriul. Existența unui număr mare de condici pentru înregistrarea activităților vamale de frontieră ar putea fi o posibilă explicație pentru această situație.

Concluzii

Instituirea cordonului sanitar al liniei Dunării ca stavilă în calea propagării epidemiilor de ciumă sau holeră a fost o măsură de integrare a acțiunilor Principatelor în preocupări europene similare. Constituite după modele occidentale (în special cel austriac), carantinele situate pe granița sudică a Valahiei au contribuit, pe de o parte, la stimularea în timp a reacției sistemului

sanitar⁷⁴, iar pe de altă parte, la legitimarea intervenției statului de a controla și restricționa deplasarea indivizilor în interiorul/exteriorul țării. Codificarea regulilor mobilității sociale transfrontaliere, stabilirea protocoalelor de funcționare a carantinelor și a punctelor militare de frontieră, controlul și gestionarea informației prin intermediul tacrirului au fost doar câteva măsuri în raport cu care oamenii trebuiau să-și reconsidere intențiile de „călătorie”⁷⁵.

Din perspectiva analizei noastre, tacrirul a constituit un instrument prin intermediul căruia autoritățile au supravegheat circulația oamenilor, bunurilor și „vaselor plutitoare” pe linia dunăreană a Principatului. El însoțea diverse rapoarte informative, solicitări privind procedurile de urmat și răspunsuri ale autorităților competente. Pentru o mai bună coordonare a sistemului decizional, copii ale aceluiași tacrir sau raport erau trimise și altor departamente, cu mențiunea „copie” sau „conform cu originalul”.

Poveștile de viață și informațiile obținute în urma interogatoriilor sunt astăzi o sursă importantă de înțelegere a mecanismelor de colectare, transmitere și centralizare instituțională a informației. Sinteza acestui parcurs situează tacrirul la baza operativă a fenomenului, succedat de rapoartele pe care diferitele instituții le schimbau între ele, ca apoi toate aceste date să fie centralizate la București. Prin urmare, colectarea informațiilor se făcea prin intermediul tacrirului în instituțiile liniei sanitare, iar transmiterea lor prin rapoarte – cărora le erau atașate inclusiv tacrirurile – și alte corespondențe interinstituționale. Sursele investigate, aflate în Fondul Comitetul Carantinelor, Ministerului de Interne și Ministerului de Război de la Arhivele Naționale ale României, evidențiază rolul principalelor instituții implicate în acest mecanism de supraveghere: Direcțiile de Carantină, Comitetul Carantinelor, Departamentul Ostășesc, Cărmuirile de județe, Departamentul din Lăuntru și Secretariatul Statului.

Reorganizarea serviciului sanitar din 1853 a dus la desființarea Comitetului Carantinelor, condus de Nicolae Mavros, și înlocuirea sa cu Comitetul medical al Principatului. Într-o primă etapă, carantinele sunt

⁷⁴ Lidia Trăușan-Matu, Andreea Pribeanu, *Povestea Carantinei de la Călărași (1784-1863)*, „Urbanitas. Revistă de Studii Urbane Integrate”, Nr. 2/2021, p. 171.

⁷⁵ Termen utilizat generic pentru a desemna atât călătoriile legale pe baza prezentării pașapoartelor sau a biletelor de drum la intrarea în țară, cât și a celor clandestine având ca protagoniști fugarii sau dezertorii.

desființate parțial în iulie 1859 prin decizia Adunării electivă și definitiv în 1862⁷⁶. Consemnarea tacirurilor, ca forme moderne de stocare a informațiilor, a cărei documentare ne-a purtat până la 1859, reprezintă o sursă valoroasă de înțelegere a mentalităților acelei epoci.

⁷⁶ Pompei Samarian, *Din epidemiologia trecutului românesc. Ciurma*, București, Institutul de Arte Grafice „E. Marvan”, 1932, p. 576.

Tipologii de tacrir

Fig. 1, Tacrir,
CC/2487/1832, f. 2, ANR.

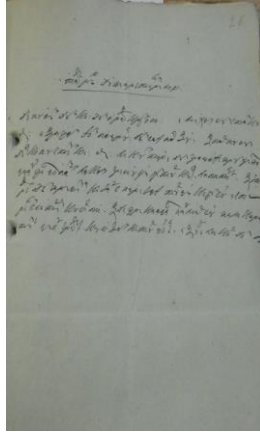

Fig. 2, Tacrir după
arătările lor,
CC/2583/1833, f. 26,
ANR.

Fig. 3, Doprosov / tacrir,
MR/625/1851, f. 154, ANR.

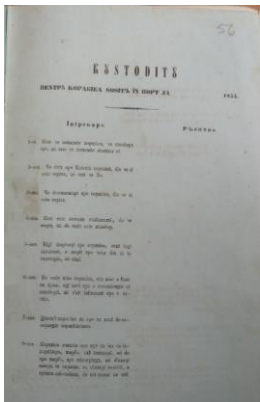

Fig. 4, Custodit,
MI/29/1855, f. 56, ANR.

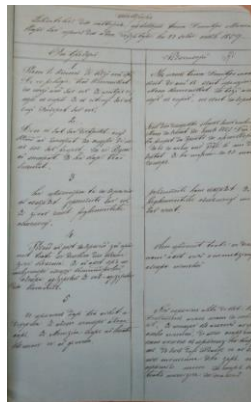

Fig. 5, Tacrir,
MR/1165/1859, f. 292,
ANR.

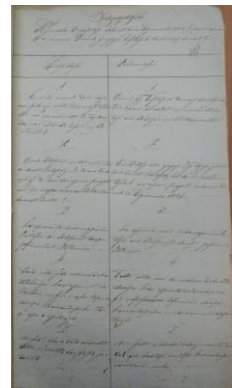

Fig. 6, Interogatoriu,
MR/1165/1859, f. 217, ANR.

Virginia BLÎNDA,
Institutul de Studii Sud-Est Europene al
Academiei Române